

GHITA NØRBY

- Marie og Knut var noen fjolser

- Jeg mener at Marie og Knut Hamsun var noen fjolser, og Knut kan jo ikke innrømme det, for han kunne jo kun tale med Gud. . .

Den kjente danske skuespillerinnen Ghita Nørby er Marie Hamsun i Jan Troells nye spillefilm «Hamsun», som hadde premiere i går. Hun har kjempet for forfatterens hus-tru og nekter å fremstille henne som Knut Hamsuns onde ånd. Ghita Nørby. En av Nordens mest allsidige skuespillerinner.

BJØRN BRØYMER
ULF AAS (tegning)

- Hun har de mest tiltrekkende smil-hull jeg vet, sier Ulf Aas.

- Men Herregud, det vet vi da, vil jeg ha svart om jeg opptrådte i en dansk film. Ghita Nørby har brukt et liv på nettopp det. I tillegg er hun en av de ledende krefter i dansk teater. Scenedebut på Det Kongelige Teater i 1956, filmdebut samme år. Siden 1970 fast tilknyttet Det Kongelige.

Så mange av oss har sett henne. Som ung alenemor i «Styrmand Karlsen» fra 1959, der Dirch Passer var uforglemmelig som sjøsyk kokk. Filmen gikk i måneder på Colosseum i Oslo. Hun var ung og dellig i Soyas «Syttende år», som min mor så ved en misforståelse og karakteriserte som en «grise-film». Ghita Nørby har gjort inntrykk med roller i filmer som «Dansen med Regitze», «Freud flytter hjemmefra», «Matador», «Den gode viljen» og «Riget». Hun er blitt kjær for så mange norske kinogjengere, hun har ikke bare smil-hull og stadig vekk ynde, men karakter og tyngde, for hun vet hva hun gjør og hva hun vil.

Derfor har skuespillerinnen Ghita Nørby mange ansikter. Når hun tolker grisehandlerens datter i TV-serien «Matador», er hun en ganske annen enn når hun fremtrer som den tilårskomne iskvinnen Karin Åkerblom i Bille Augusts og Ingmar Bergmans «Den onde viljen», for ikke å snakke om når hun fniser av kåthet som oversøsteren på Rigshospitalet i København i Lars von Triers fjernsynsserie «Riget».

For tiden er Ghita Nørby på Danmarks-turné. Det kongelige Teater skal aldeles ikke bare være for menneskene i København. Aftenpostens utreise møter henne i det jyd-ske, i Randers. Der spiller hun et intimt stykke i en diger hall.

- Det lille bilde kan jo blåses op i for store haller, sier hun om «Tre høye kvinner» av Edvard Albees, som Det Kongelige Teater satte opp for en liten scene i København.

Hun ler. Man kan gjenkjenne den lille rislende kilde som preger hennes latter når hun bringer sol i danske spillefilmer.

- Det skjer ikke meget i Albees stykke. Det er utrolig mange ord - og tre damer. Men det skal jeg ikke trette deg med, den skal inn i nærbildet, det er det det dreier seg om.

Det finnes 94 teaterforeninger i Danmark. De kjøper alle forestillinger, så vi spiller sannelig ikke for tomme hus.

- Nå er det vel bare Hamsun det dreier seg om?

- Marie Hamsun opptar meg meget. Hun har hatt det barskt i alle år. Selvfølgelig vil jeg ikke forsvare hennes handlinger, men jeg kan jo forklare dem. Vi vet ikke hva det er å

” Vi vet ikke hva det er å være gift med et geni. Jeg tror både glede og sorg forstørres. ”

være gift med et geni. Jeg tror både glede og sorg forstørres. Hun ble ikke ydmyk etter at krigen var forbi. Så skjeller man henne ut fordi hun ikke kneler ved plankegerdet og sier unnskyld, unnskyld. Hun syntes det vel var godt nok at hun sonet sin straff. Det holder jeg av. Jeg synes det er en konsekvens i livet som er fornem.

- Nå skal man vel kanskje passe seg så man ikke får en ny Hamsun-debatt. . .

- Nå må du tenke på at jeg er dansk. Så har jeg jo lettere for å se alt utenfra fordi jeg ikke er blitt smittet av et slektenskap med henne. Jeg dro til Oslo og opplevet Hjemmefrontmuseet på Akershus. Det gjorde inntrykk, også fordi lidelsen i Norge var større enn den vi opplevet under krigen i København. Midt i det museet gikk jeg med Marie Hamsun i hånden. Det var vanskelig. Jeg skulle jo gjerne ha sett at hun var frihetsskjempenes mor og hadde gjemt dem på loftet på Nørholm. Men sådan var det altså ikke. Da jeg gikk der på Hjemmefrontmuseet, spurte jeg meg selv om hvorfor Marie Hamsun ble medlem av NS, og plutselig slo det meg! Da jeg i sin tid giftet meg med en katolikk, sangeren Dario Campeotto, ble jeg katolikk. Det gjorde jeg fordi den religiøsitet som jeg har inni meg ikke behøver å hete noe. Så kan den godt kalles katolisisme. Dario er dansk-italiener; jeg skulle til Italia og lage spaghetti og føde mange barn. Plutselig fant jeg en parallell, fordi noen kvinner i kjærlighetens navn kan begå noen handlinger som ikke er nødvendige. Derfor tenker jeg at Marie sitt er der ved siden av dette fjell, Knut Hamsun, denne gigant og hvordan skal små mennesker kunne

sees? Så velger Marie i en omvendt kjærlighetens navn å bli synlig ved å melde seg inn i NS.

- Var det så enkelt? Det er nå Ghita Nørbys versjon.

- Ja, det er bestemt min versjon. Jeg kan ikke se at hun er en kald kvinne, et partivesen. Jeg ser noen bilder som gjør meg ondt i hjertet. Jeg ser Marie Hamsun i bunad ved siden av tyske uniformerte. Det er fryktelige bilder. Men at hun skal stå for ondskap, kulde og konsentrasjonsleirer, det kan jeg ikke forstå.

” Man må øve seg i et ord som heter nei. Jeg er i stand til å si det. ”

- Hun støttet jo Hitler og Quisling!

- Ja, jeg forsvaret ikke hennes politiske holdninger, men de helt spesielle omstendigheter hun levte under, ved siden av et geni, kan være en forklaring. Jeg skal ikke unnskyldes henne. Men jeg er ikke glad i Thorkild Hansens bok om proses-

109921

de ikke holdt opp, måtte jeg saksøke dem. Da de ikke holdt opp, gjorde jeg det. Jeg vant. Jeg fikk 10 000 og 25 000 kroner fra Se og Hør og Ekstra Bladet, og pengene ga jeg til Amnesty International.

Kjendisjournalistikken bærer bud om en trist utvikling. Dette at enkelte organer overhodet ikke er opptatt av det som gjør meg interessant som kunstner, men isteden grafser i mitt privatliv, det er ekkel. Er jeg syk, blir de jo glade og skriver i vei. Men jeg tror vi som bor i Skandinavia, ikke er så slemt rammet som andre land i Europa. Til gjengjeld opererer de landene med noen ganske andre erstatningsbeløp enn her. 25 000 kroner; hva er vel det for slike blader? De truer også. Hvis du ikke vil være med oss, vil du ikke bli god skuespiller. Det er jo løgn, det er jo ikke gjennom kjendispressen at man kommer seg frem som kunstner.

Da Bille August kom til filmfestivalen i Cannes i 1992 med «Den gode vilje» og hovedrolleinnhaverne, hadde ingen problemer med å kjenne ham, skuespillerne Pernilla August og Samuel Frøler igjen. Men ingen ante hvem Ghita Nørby var. Hun stilte i raff gul jakke, og ingen kunne forestille seg at det var hun som spilte den harde Karin Åkerblom.

– Alle trodde jeg var en sekretær. Utrolig, sa folk. Med vet De hva, jeg er jo skuespiller, for fanden! Karakterskuespillerinne vil jeg kalle meg. Cary Grant er en vidunderlig personalskuespiller. Men han er Cary Grant hele tiden. Jeg kan ikke spille Ghita Nørby. Jeg må bruke min fantasi og gå inn i det mennesket jeg

” En gang katolikk, alltid katolikk. Men jeg har begått mange dødssynder siden jeg konverterte. ”

skal fremstille. Da blir man aldri lik fra rolle til rolle. I Edvard Albees stykke er jeg 92 år. Det tar halvannen time å sminke meg om.

– Nå, du skal være glad det tar så lang tid, sier Ulf Aas.

Hun så dagsens lys for første gang midt i København for 60 år siden og vokste opp i Nyhavn nummer 10, der hennes mor på 92 stadig vekk bor. Rødt krasst hår, temperament og engasjement. Hun snakker med artikulasjon. Hun har stråler i sitt blikk, humor og godhet i sin sjel. Og hun minner oss om at den lille Ghita falt ofte i søvn til harmonikaen på den andre siden av kanalen.

– Nyhavn er blitt elegant og dyrt med vakre restauranter. I gamle dager var det et sted for sjømenn og luddere. Der var mye fylt og spektakel. Men vi var beskyttet, fordi vi bodde der, oss skjedde det aldri noe.

Hun kom av godt folk. Faren var kongelig kammersanger Einar Nørby og moren, pianistinnen Guldborg Nørby. Broren Klaus driver kaffe- og teforretning i København og hennes eneste barn, Giacomo, er blitt far til lille August på to. I dag bor Ghita Nørby i den eksklusive forstaden Holte utenfor København med sin ektemann nummer fire, kapellmester Svend Skipper.

– Jeg bor i et trehus, og jeg har tre hunder og en mann.

– Er de snille da? Hundene?

– Ja, mot meg er de det, de er tre afghanske mynder, jeg har dem med på turné, men bare i glass og ramme.

Ghita Nørby gleder seg over at «Matador» traff norske TV-seere. Hun elsker grisehandlerens datter, Ingeborg Skjern, hun som er gift med ham som kommer seg opp og frem i det lille danske bysamfunn og sluttelig behersker det.

– Er Ghita Nørby fremdeles katolikk?

– En gang katolikk, alltid katolikk. Men jeg har begått mange dødssynder siden jeg konverterte. Jeg har blant annet giftet meg med en lutheraner.

som fantes, dem han hadde sendt henne, og straks han så Marie, ble det bråk.

– Dette er nok ikke ord som Se og Hør i Danmark er opptatt av?

– Den slags organer holder jeg vekk. Man må øve seg i et ord som heter nei. Jeg er i stand til å si det. Jeg vil ikke i de blader som heter Se og Hør og Billedbladet, nei, ikke tale om! Jeg har ført sak mot Se og Hør og Ekstra Bladet og vunnet dem. Det er utrolig ekkel sak å føre, det er like motbydelig som bladene selv. Gjennom en sakfører hadde jeg sendt samtlige redaksjo-

” Det er jo ikke gjennom kjendispressen at man kommer seg frem som kunstner. ”

ner i Danmark en klar meddelelse om at jeg overhodet ikke ville ha noe om mitt privatliv på trykk uten at jeg selv hadde godkjent det. Men så kom de, skvaldrebladene, fordi jeg skulle gifte meg med min nuværende mann. De kjørte frem med mine tidligere ekteskap og så videre. Så skrev jeg til de blader at hvis

sen mot Hamsun. Hans fremstilling av Marie er løgnaktig og fordømmende. Min kamp for Marie førte til at «Under gullregnen» ble oversatt til dansk. Jeg har lest den i radio. Marie Hamsun er sikkert ikke det yndigste menneske som har levet, men hun er en helt spesiell skjebne og den fascinerer meg. Jeg kan ikke slå en sort strek over henne med nazitegn; det er for lett, for så ser man ikke mennesket. Jeg mener at Marie og Knut var noen fjolser, og Knut kan jo ikke innrømme det, for han kunne jo bare tale med Gud. Tenk hvordan hun hadde det, hun kunne lese de vakreste kjærlighetsbrev